

PHEGEA

driemaandelijks tijdschrift van de
VERENIGING VOOR ENTOMOLOGIE
van de
Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen

Redaktieadres : W. De Prins, Diksmuidelaan 176, 2800 Berchem.

Tel. : 031 - 22.02.35

Jaargang 4

Januari 1976

Nummer 1.

AANVULLENDE NOTA'S AAN DE "LIJST VAN LEPIDOPTERA UIT DE ANTWERPSE OMGEVING" VAN A. JANSSEN

Na enkele jaren studie over de verspreiding van onze Kempische Lepidoptera, lijkt het me nuttig een samenvatting te maken van de voornaamste gegevens.

Daar alle gegevens verzameld zijn na het afsluiten van de lijst van A. Janssen, kunnen deze als aanvullingen op die lijst fungeren. Om die reden zijn dan ook alle "gewone" soorten weggelaten en enkel de "niet regelmatige" soorten vermeld.

Het onderzocht gebied met als kern de gemeente Turnhout bestaat nog uit volgende gemeenten : Weelde, Vosselaar, Kasterlee, de gehuchten Larum en Ten Aart te Geel, Retie, de gehuchten Postel en Rosselaar te Mol, Arendonk en Ravels. Samengevat dus het noordoostelijk gedeelte van de provincie Antwerpen.

Het spreekt vanzelf dat een dergelijk gebied door één persoon nooit grondig kan geïnventariseerd worden. De echte Kempische landschappen, zoals hoogvenen, vennen en heidelandschappen, werden vrij grondig bekeken. Gegevens over landbouwstreken daarentegen zijn meestal sporadisch verzameld. Daarenboven zijn sommige gebieden, die nog een schat aan informatie kunnen verschaffen, nooit bezocht, omdat er nooit een toelating voor verkregen werd. Ik denk hier vooral aan "Het Gierle Bos" en aan de militaire domeinen.

Alle waarnemingen dateren uit de periode 1969-1975. Ze geven reeds een goed beeld van de Kempische vlinderpopulatie. De systematiek en nomenklatuur is voor de dagvlinders naar Higgins en Riley in "A field guide to the butterflies of Britain and Europe". Voor de nachtvlinders naar Forster en Wohlfahrt in "Die Schmetterlinge Mitteleuropas", delen 3 en 4. Voor de Geometridae werd de lijst van Cl. Herbulot gevolgd, zoals verschenen in Alexanor.

Pieridae

Colias crocea Fourcr. : 1 ex. te Turnhout in juli 1969.

Colias hyale L. : Op 2-6 en 14-6-74 telkens 1 ex. te Geel-Larum.

Nymphalidae

Nymphalis antiopa L. : Op 17-8-71 en 15-8-74 : telkens 1 ex. te Postel.

Aglais urticae L. : Op 18-8-75 1 ex. f. impuncta Lempke te Geel-Larum. Bij deze zeldzame vorm ontbreken de beide discaalvlekken op de bovenzijde der voorvleugels.

Issoria lathonia L. : Waarnemingen van april tot eind september. Van deze waarnemingen zal een afzonderlijke samenvatting gegeven worden.

Clossiana selene Schiff. : Enkel waargenomen in en rond "de Zegge" te Geel.

Melitaea cinxia L. : Bekend van drie vliegplaatsen, nl. Turnhout, Retie en Mol. Deze laatste is echter in 1975 verdwenen.

Satyridae

Coenonympha tullia Müll. : Bekend van twee vliegplaatsen, waar de soort talrijk voorkomt.

Lassiomata megera L. : Van 20-9 tot 28-9-1975 een zeer sterke derde generatie.

Lycaenidae

Maculinea alcon Schiff. : Komt overal voor waar de voedselplant groeit. Op sommige plaatsen zelfs zeer talrijk. Het is ongelooflijk hoe de soort zich soms op een onooglijk klein heiderelikt weet te handhaven.

Hesperiidae

- Pyrgus malvae L. : Buiten de vliegplaatsen in de Zegge te Geel, de soort slechts aangetroffen te Retie : 1 ex. op 12-5-1971.
- Erynnis tages L. : Op 5-6-71 en 5-8-73 telkens 1 ex. te Turnhout.
- Carterocephalus palaemon Pall. : Eén vliegplaats te Retie. Verder een geïsoleerd ex. waargenomen te Turnhout op 22-5-71 en 25-5-74.
- Hesperia comma L. : 1 ex. te Geel-Larum op 10-8-1975.

Lymantriidae

- Orgyia ericae Germ. : Op 3-8-73 verschillende mannetjes te Postel. 6 rupsen, afkomstig uit De Liereman te Oud-Turnhout, leverden op 14-8-74 5 ♂ en 1 ♀.

Arctiidae

- Eilema depressa Esp. : 1 ex. te Oud-Turnhout op 19-7-72.
- Spilosoma urticae Esp. : Op 1-6-74 2 ex. en op 26-5-75 1 ex. te Turnhout.
- Cycnia mendica Cl. : 1 ex. te Postel op 12-5-71.

Thaumetopoeidae

- Thaumetopoea processionea L. : Op 17-8-71 en 21-8-74 telkens 1 ex. te Turnhout. 17-6-72 : langs de weg Turnhout-Kasterlee bevinden zich op tientallen eiken slierten van rupsen. Hun aantal moet verschillende duizenden bedragen. Aan de eiken is echter geen noemenswaardige schade te bespeuren. Op 18-6-72 te Turnhout-Noord, eveneens tegen een eikestam, een "sliert" van ca. 30 rupsen. Een poging om enkele rupsen te kweken mislukte.

Notodontidae

- Harpyia furcula Cl. : Op 28-5-75 en 20-8-75 telkens 1 ex. te Turnhout.
- Stauropus fagi L. : 1 rups te Kasterlee op 1-9-75.
- Gluphisia crenata Esp. : 1 ex. te Oud-Turnhout op 19-7-72. Telkens 1 ex. te Turnhout op 6-6-74 en 10-7-75.

Drymonia querna F. : 1 ex. te Turnhout op 7-7-73.

Peridea anceps Goeze : 18-5-71 : 1 ex. Oud-Turnhout.

12-5-72 : 1 ex. Vosselaar.

3-6-72 : 1 ex. Turnhout.

3-6-73 : 1 ex. Vosselaar.

Glostera anachoreta F. : Turnhout : 1 ex. op 1-4-73.

Glostera pigra Hufn. : Turnhout : 16-4-73, 3 ex.; 29-7-73
1 ex.

Zygaenidae

Rhagades pruni Schiff. : 8-7-73 : 4 ex. De Liereman (Oud-Turnhout).

27-7-74 : 1 ex. te Retie.

11-7-75 : 1 ex. te Arendonk.

Huebneriana trifolii Esp. : Vliegplaatsen te Geel (De Zegge en Mosselgoren) en Geel-Larum. Op geen andere plaatsen waargenomen.

Drepanidae

Drepana curvatula Bkh. : Te Geel, omgeving de Zegge : 2 ex. op 26-5-73.

Lasiocampidae

Poecilocampa populi L. : 2 ex. op 1-11-73, en 1 ex. op 10-11-74 te Oud-Turnhout.

Endromididae

Endromis versicolora L. : 1 ex. te Turnhout op 20-4-75.

Aegeriidae

Synanthedon sphecoformis Germ. : 4-6-73, 1 ex. omgeving de Zegge-Geel.

Hepialidae

Hepialus humuli L. : 19-7-72 : 1 ex. Oud-Turnhout.

10-7-75 : 1 ex. Turnhout.

Noctuidae

Noctuinae

Scotia puta Hbn. : 1 ex. te Turnhout op 26-5-75.

Noctua interjecta Hbn. : Op 31-7-73 en 14-8-74 telkens 1 ex. te Turnhout.

Hadeninae

Mamestra w-latinum Hufn. : 1 ex. te Vosselaar op 3-6-73.
1 ex. te Turnhout op 11-6-74.

Mamestra bicolorata Hufn. : 7-7-74 : 1 ex. te Turnhout.

Hadena compta Schiff. : 7-7-73 en 26-6-74 : telkens 1 ex. te Turnhout.

Orthosia munda Schiff. : Oud-Turnhout : 1 ex. op 15-3-72 en 24-3-73. Vosselaar : 1 ex. op 3-4-72.

Mythimna turca L. : Oud-Turnhout : 1 ex. op 26-6-71 en 19-7-72. Vosselaar : 1 ex. op 8-7-72.

Leucania obsoleta Hbn. : Turnhout : 1 ex. op 19-6-74.

Amphipyriinae

Ipimorpha subtusa Schiff. : Turnhout : 1 ex. op 25-7-72.

Apamea ophiogramma Esp. : Turnhout : 1 ex. op 18-7-72.

Oligia fasciuncula Haw. : Turnhout : 1 ex. op 11-6-74.

Cucullinae

Cucullia umbratica L. : Retie : 1 ex. op 11-6-75.

Dasycampa rubiginea Schiff. : Oud-Turnhout : 1 ex. op 27-4-73.

Melicleptriinae

Chloridea maritima Grasl. : 1 ex. te Turnhout op 24-6-73.

Apatellinae

Daseochaeta alpium Osbeck : Turnhout : 18-6-73 : 1 ex.
Arendonk : 17-6-74 : 1 ex.

Jaspidinae

Eustrotia olivana Schiff. : Turnhout : 1 ex. op 18-6-72 en 28-5-75.

Beninae

Pseudoips bicolorana Fuessly : Oud-Turnhout : 1 ex. op 10-5-70. Turnhout : 1 ex. op 10-7-71.

Plusiinae

Chrysaspidia festucae L. : Turnhout : 1 ex. op 16-8-72.

Abrostola triplasia L. : Turnhout : 1 ex. op 13-8-74.

Hypeninae

Trisateles emortualis Schiff. : Turnhout: 1 ex. op 3-6-70.

Geometridae

Larentiinae

Oporinia autumnata Bkh. : Oud-Turnhout : 3 ex. op 1-11-73, telkens 1 ex. op 19-10 en 6-11-1974.

Lygris populata L. : Turnhout : 2 ex. op 8-7-70.

Thera firmata Hbn. : Oud-Turnhout : 2 ex. op 2-10-73.
Turnhout : 1 ex. op 28-9-74.

Thera juniperata L. : Een gewone verschijning in mijn tuin, van half oktober tot half november.

Hydriomena furcata Thnbg. : Turnhout : 1 ex. op 25-6-74.

Rheumaptera hastata L. : Talrijk op een terrein te Postel-Reusel. (Zie Phegea II, p. 37).

Perizoma albulata Schiff. : Slechts op één plaats aangetroffen, nl. een blauwgrasland te Geel-Larum. De soort is er talrijk. Op 17-5-75 bv. tientallen ex.

Euphyia unangulata Haw. : Oud-Turnhout : 1 ex. op 27-5-73.

Lobophora halterata Hufn. : Turnhout : 20-5-70, 1 ex.
Retie : 7-4-74, 1 ex.

Nothopteryx carpinata Bkh. : Turnhout : 1 ex. op 6-6-71.

Ennominae

Abraxas sylvata Scop. : Slechts bekend van één vindplaats te Turnhout, waar de soort sinds 1969 elk jaar talrijk werd waargenomen.

Ennomos alniaria L. : Op 14-8-70 en 27-9-71 telkens 1 ex.
te Oud-Turnhout.

Ennomos erosaria Schiff. : Turnhout : 25-8-73, 1 ex.

Gonodontis bidentata Cl. : Vosselaar : 2 ex. op 3-6-73.

Lycia hirtaria Cl. : 2 ex. te Oud-Turnhout op 8-5-75.

Boarmia extersaria Hbn. : Turnhout : 1 ex. op 6-6-70.

Boarmia punctulata Schiff. : Turnhout : 1 ex. op 1-5-71 en
18-6-72.

Ellopiopsis fasciaria L. : Turnhout : 1 ex. 6-6-71.

Geometrinae

Chlorissa viridata L. : Turnhout : 1 ex. op 7-6-73.

Mol : 1 ex. op 23-6-75.

Alex Riemis

ARCHIPS DECRETANA TREITSCHKE

(Tortricidae)

Op 23 juni 1974 ving ik een klein vlindertje te Brasschaat dat ik aanvankelijk als Archips podana Scop. determineerde. Toen ik het opgezette exemplaar echter vergeleek met de dieren in de verzameling van de vereniging, stelde ik vast dat het een andere soort betrof. Met het werk van Bontinck en Diakonoff (1968) kon ik de vlinder vrij vlug determineren als A. decretana Tr. Deze soort lijkt uiterlijk sterk op A. podana, maar de achtervleugels zijn bij decretana duidelijk tweekleurig, terwijl ze bij podana eenkleurig bruingeel zijn. Bij decretana is de bovenste helft van de achtervleugels wit, de onderste helft grijsgeel. A. podana bezit een donker streepje voor de achterrand van de voorvleugels dat bij decretana ontbreekt.

De mannelijke genitaalapparaten bevestigden de determinatie op overtuigende wijze : de sacculus eindigt bij decretana in een spits die voorbij de valverand uitsteekt. Bij podana eindigt de sacculus op een stompe punt die niet voorbij de valverand uitsteekt. De spitsen en de aanhangsels van de aedoeagi zijn bij beide soorten duidelijk verschillend.

A. decretana wordt door Ihomme niet uit België vermeld. Voor Frankrijk schrijft hij enkel : Orientale - VII - Alsace (de Peyerimhoff). De Laever ving het eerste Belgische